

POSTANOWIENIE

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie M. Z. – sędziego Sądu Okręgowego w P. w stanie spoczynku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
w dniu 4 listopada 2020 r.

wniosku obrońcy obwinionego – adw. A. L. z 7 lipca 2020 r. o wyłączenie członków
składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20

**na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. zawiesza postępowanie w
przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego
do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii
Europejskiej orzeczenia w sprawie C-791/19.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2020 r. Sąd Najwyższy w sprawie M. Z. – sędziego Sądu Okręgowego w P. w stanie spoczynku, po rozpoznaniu wniosku jego pełnomocnika – adw. A. L. z 7 lipca 2020 r. o wyłączenie członków składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20 po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej w dniu 30 lipca 2020 r. na posiedzeniu bez udziału stron na zasadzie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825, ze zm.) postanowił przekazać Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego wniosek adw. A. L. z 7 lipca 2020 r. o wyłączenie członków składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20, złożony do protokołu na posiedzeniu w dniu 7 lipca 2020 r. celem nadania mu dalszego biegu.

W protokole z posiedzenia z dnia 7 lipca 2020 r. zaprotokołowano „Obrońca obwinionego wnosi wyłączenie składu orzekającego w niniejszej sprawie

ewentualnie wnosi o odroczenie rozprawy, powołując się na postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825; dalej: u.s.n.) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Stosownie do art. 26 § 3 u.s.n. wniosek, o którym mowa w § 2, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy dokonując w rozpoznawanej wykładni powyższych przepisów wziął pod uwagę zalecenia zamieszczone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. W wyroku tym przyjęto, że: „Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 9 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by spory dotyczące stosowania prawa Unii mogły należeć do wyłącznej właściwości organu niestanowiącego niezawisłego i bezstronnego sądu w rozumieniu pierwszego z tych przepisów. Do tej ostatniej sytuacji dochodzi wówczas, gdy obiektywne okoliczności, w jakich został utworzony dany organ, oraz jego cechy, a także sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione

wątpliwości co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych, w szczególności od bezpośrednich lub pośrednich wpływów władzy ustawodawczej i wykonawczej, oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów, i prowadzić w ten sposób do braku przejawiania przez ten organ oznak niezawisłości lub bezstronności, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w jednostkach w społeczeństwie demokratycznym. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, przy wzięciu pod uwagę wszystkich istotnych informacji, którymi dysponuje, czy jest tak w przypadku organu takiego jak Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego.

W razie gdyby tak było, zasadę pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje ona sąd odsyłający do odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego zastrzegającego dla takiego organu właściwość do rozpoznania sporów w postępowaniu głównym, ażeby spory te mogły zostać rozpatrzone przez sąd, który spełnia wyżej wskazane wymogi niezawisłości i bezstronności i który byłby właściwy w danej dziedzinie, gdyby ów przepis nie stał temu na przeszkodzie”.

Sąd Najwyższy rozpatrując sprawę jest nadto związany wykładnią zawartą w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19, której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej, gdzie podkreślono, że obowiązkiem Sądu Najwyższego jest uwzględniać wykładnię prawa UE przyjętą w cytowanym wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. W uzasadnieniu uchwały wskazano, że nie ma podstaw prawnych do zwrócenia się w sprawie wykładni i stosowania prawa Unii Europejskiej do Trybunału Konstytucyjnego w trybie art. 193 Konstytucji RP. Sam Trybunał Konstytucyjny przyjmuje bowiem, że niedopuszczalne jest wydanie wyroku w sprawie zgodności przepisu ustawy z prawem UE, gdyż o tym, czy ustawa koliduje z prawem UE, rozstrzygać powinien sam Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 ust. 3 Konstytucji RP, a o tym, co znaczą normy prawa wspólnotowego, rozstrzygać powinien Trybunał Sprawiedliwości (postanowienie pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 grudnia 2006 r., P 37/05; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 19 maja 1990 r., Factortame, C-213/88; wyrok Federalnego Sądu Konstytucyjnego

Republiki Federalnej Niemiec z 31 maja 1990 r., 2 BvL 12, 13/88, 2 BvR 1436/87 oraz wyrok włoskiego Sądu Konstytucyjnego z 5 czerwca 1984 r., Granital, 170/84). W uzasadnieniu tej uchwały podkreślono także, że dopuszczenie badania ważności lub skuteczności stosunku ustrojowego łączącego sędziego z Rzeczpospolitą Polską naruszałoby zasadę trójpodziału władz i prowadziło do obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów ściśle określających tryb kontroli sądowej procedury nominacyjnej przez Sąd Najwyższy (pkt 36 uchwały; tak też postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NWW 20/20).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela przytoczone wyżej poglądy i stwierdza, że wykładni art. 26 § 2 i 3 u.s.n. należy dokonywać w zgodności z Konstytucją RP oraz prawem Unii Europejskiej. Normy wyższego rzędu wymagają bowiem zapewnienia, że niezależny sąd rozpozna każdą sprawę rzetelnie, bezstronnie i w rozsądnym czasie. Zarówno art. 47 Karty Praw Podstawowych UE, jak i art. 45 Konstytucji RP gwarantują bowiem każdemu prawo podmiotowe do rzetelnego i bezstronnego rozpoznania sprawy przez niezależny sąd. Każdy sąd Rzeczypospolitej Polskiej obowiązany jest zatem do samodzielnego badania tych kryteriów w realiach konkretnych spraw, a jeżeli poweźmie wątpliwości co do ich interpretacji, także do występowania ze stosownymi pytaniami prawnymi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Sądu Najwyższego. Każdy sąd ma również obowiązek respektować inne przepisy Konstytucji RP, w szczególności te zawarte w jej rozdziale VIII, co w rezultacie prowadzi do wniosku, że przepisy art. 26 ust. 2 i ust. 3 u.s.n. powinny być wykładane w duchu ich gwarancyjnego charakteru, ściśle i w sposób wolny od jakichkolwiek uproszczeń (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 września 2017 r., II CO 112/17; 21 kwietnia 2004 r., III CO 2/04, z 17 czerwca 2020 r., I NWW 20/20).

Sąd Najwyższy rozpatrując niniejszą sprawę musi uwzględnić również fakt, że przed TSUE toczy się postępowanie w sprawie C-791/19, zainicjowane skargą złożoną 25 października 2019 r. przez Komisję Europejską przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Komisja Europejska wniosła o stwierdzenie, że Polska uchybiła zobowiązaniom wynikającym z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, m.in. przez niezapewnienie niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych

w postępowaniach dyscyplinarnych wobec sędziów (art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 u.SN, w zw. z art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz.U. 2018, poz. 389, ze zm.). Zatem zagadnienie niezależności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jest przedmiotem oceny TSUE w ramach postępowania toczącego się na podstawie art. 258 TFUE.

W postępowaniu tym Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka izba) postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2020 r. w sprawie C-791/19 R. w pkt 1 orzekł, że:

„Rzeczpospolita Polska zostaje zobowiązana, natychmiast i do czasu wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie C-791/19, do:

- zawieszenia stosowania przepisów art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018, poz. 5), ze zmianami, stanowiących podstawę właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego zarówno w pierwszej, jak i w drugiej instancji, w sprawach dyscyplinarnych sędziów;

- powstrzymania się od przekazania spraw zawisłych przed Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego do rozpoznania przez skład, który nie spełnia wymogów niezależności wskazanych w szczególności w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (Niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982); oraz

- powiadomienia Komisji Europejskiej, nie później niż w ciągu miesiąca od doręczenia postanowienia Trybunału zarządzającego wnioskowane środki tymczasowe, o wszystkich środkach, które przyjęła w celu pełnego zastosowania się do tego postanowienia.”

W tym stanie rzeczy, orzeczenie wydane w sprawie C-791/19 może mieć kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie członków składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20, wobec powołania się przez pełnomocnika sędziego M. Z. wprost na postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak można domniemywać – ww. postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia.

Zgodnie z art. 22 § 1 k.p.k. jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu

choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody.

Wprawdzie powyższy przepis nie wystawia *expressis verbis* podstawy do zawieszenia postępowania karnego w oczekiwaniu na prejudykat, jednak zarówno w doktrynie, jak i dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmuje się, że może on stanowić podstawę normatywną dla zawieszenia postępowania karnego w oczekiwaniu na prejudycjalne orzeczenie TSUE, które ma być wydane w innej sprawie na podstawie art. 267 TFUE. Sąd Najwyższy w postanowieniu siedmiu sędziów z 14 października 2015 r., I KZP 10/15 wskazał w tym kontekście na potrzebę zastosowania wykładni rozszerzającej art. 22 § 1 k.p.k., podkreślając, że przeszkodą dla stwierdzenia dopuszczalności zawieszenia postępowania karnego z uwagi na postępowanie prejudycjalne toczące się przed TSUE nie może być brak wyraźnego uregulowania takiej podstawy w art. 22 § 1 k.p.k. Przepis ten, choć normuje wyjątek od zasady prowadzenia postępowania karnego bez nieuzasadnionej zwłoki, to także służy realizacji innej zasady procesowej, mianowicie zasady trafnej reakcji karnej. Za jeden z elementów tej zasady należy uznać jednolitość stosowania prawa, u podstaw której leży jednolita wykładnia prawa. Za długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania może więc być uznany stan niepewności co do treści normatywnej prawa unijnego, jakie sąd ma zastosować w rozpatrywanej sprawie i potrzeba usunięcia tych wątpliwości, do czego wyłączną kompetencję posiada TSUE. W konsekwencji, Sąd Najwyższy opowiedział się za uznaniem względnej mocy wiążącej *erga omnes* wyroków wykładniczych TSUE, w szczególności wobec sądów zobowiązanych do skierowania pytania prejudycjalnego na podstawie art. 267 tiret 3 TFUE. Takim sądem, „którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego” jest, co do zasady, Sąd Najwyższy.

Przyjęcie założenia o związaniu Sądu Najwyższego orzeczeniem prejudycjalnym wydanym w innej sprawie oznacza, że istnieje wyjątek od zasady samodzielności jurysdykcyjnej, wynikający z względnej mocy wiążącej *erga omnes* orzeczeń wykładniczych. Oczekiwanie Sądu Najwyższego na wydanie orzeczenia prejudycjalnego w innej sprawie, identyfikującej ten sam problem wykładniczy, nie będzie zatem naruszało tej zasady (Sąd Najwyższy w postanowieniu siedmiu

sędziów z 14 października 2015 r., I KZP 10/15, tak również Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 czerwca 2020 r., I NWW 42/20).

W ocenie Sądu Najwyższego, skoro do przesłanek zawieszenia postępowania, o których mowa w art. 22 § 1 k.p.k. można w określonych sytuacjach zaliczyć toczące się przed TSUE postępowanie, wszczęte na skutek zadanego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego, to tym bardziej przesłankę taką stanowić może postępowanie zainicjowane przez Komisję Europejską na podstawie art. 258 TFUE, w szczególności w sprawie odnoszącej się do kwestii niezależności sądu. Stosowanie przez sąd przepisów zakwestionowanych w skardze skierowanej do TSUE podważałoby bowiem zasadę lojalnej współpracy organów państw unijnych (art. 4 ust. 3 TUE) (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 czerwca 2020 r., I NWW 42/20).

Adresatem orzeczenia wydanego w procedurze naruszeniowej będzie przecież państwo Polskie, a każdy jego organ – w tym także Sąd Najwyższy – będzie zobowiązany do podjęcia wszelkich działań mających na celu wykonanie tego orzeczenia. Zgodnie bowiem z art. 260 ust. 1 TFUE, jeśli TSUE stwierdza, że państwo członkowskie uchybiło jednemu z zobowiązań, które na nim ciążyą na mocy Traktatów, państwo to jest zobowiązane podjąć środki, które zapewnią wykonanie wyroku Trybunału. Obowiązkiem każdego sądu polskiego, w tym Sądu Najwyższego będzie zatem uznanie zakwestionowanych przez TSUE przepisów prawa polskiego w sporach, w których są one powoływane, za bezskuteczne w przypadku, gdy niemożliwe jest zastosowanie ich wykładni prounijnej (zob. wyrok TSUE z 14 grudnia 1982 r. w sprawach połączonych C-314 do 316/81 i C-83/82 *Waterkeyn*).

Przeciwko zawieszeniu postępowania w niniejszej sprawie nie przemawiają ewentualne negatywne skutki nierozpoznania wniosku o wyłączenie członków składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20, albowiem wniosek ten trafił do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego dopiero po wydaniu przez skład orzekający w sprawie o sygn. II DO 12/20 orzeczenia kończącego postępowanie przed nim.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe względy Sąd Najwyższy na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. zawiesił postępowanie w przedmiocie wniosku o

wyłączenie członków składu orzekającego w sprawie o sygn. II DO 12/20 do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w sprawie C-791/19.